

PARTİ PROGRAMIMIZ: **ADALET POLİTİKALARI**

Adalet: Toplumsal Hayatın Kuşatıcı ve Koruyucu İlkesi

Adalet; herkese hakkını teslim etmek, haklıyı haksızdan ayırt etmek, her şeyi olması gerektiği yere koymaktır. Adalet, insan haklarını güvence altına almak, insan onurunu korumaktır.

Adaletin tecelli ettiği toplumlarda haksızlığa ve zulme yer yoktur. Adaletin olmadığı yerlerde ise güçlü ve zorbaların insafına terk edilen masumlar zulüm altında yaşamaya mahkûm olurlar. Böylesi bir toplumda endişe, korku, güvensizlik, huzursuzluk, kargaşa ve kaos hâkim olur. Kanunların varlığının da bir önemi ve değeri kalmaz. Zira adaletin geçerli olmadığı bir toplumda kanunlar, zulmü meşrulaştıran bir araca dönüşürler.

Adalet, siyasi güce ahlâkî öz katarak düzen niteliği kazandıracak en büyük değerdir. Taşıdığı bu ahlâkî öz dolayısıyla toplumsal ve siyasal var oluşun en temel değeridir. Devletin varlığının en temel sebeplerinden biri; mazlumu ve masumu haksızlık, zulüm ve zalime karşı koruyarak, gerektiğinde cezai müeyyide uygulamak suretiyle yargısal adaleti, vatandaşlarına karşı eşit, adil, kuşatıcı yaklaşımıyla toplumsal adaleti tesis etmektir.

Devletin bekası ve iktidarın sürdürülebilir olması adaletin tesisine bağlıdır. Adaleti toplumsal hayata egemen kılan devletler ayakta kalabilirler. Kâmil manada adaleti tesis eden, toplumda huzuru,

barışı ve refahı sağlayan devletler kaim olmuş; adaletten sapan milletler ve devletler ise yıkılıp gitmiştir. Bu sebeptedir ki, *“Adalet mülkün temelidir”* özdeyişi evrensel geçerliliğe sahip bir ilke olarak kabul görmüştür.

Partimiz, ülkemizde ekonomik, siyasal ve sosyal sorunların temelinde hak ve adaletten uzaklaşmanın yattığını, ülkemizdeki adalet açığının ve toplumun adalet ihtiyacının acil bir hâl aldığı farkındadır. Adaletin örselendiğine, devlet düzeninin ve toplumsal barışın temelinden sarsıldığına üzülenek şahitlik etmekteyiz.

Devlet tahayyülümüzün, hukuk anlayışımızın ve siyaset felsefemizin en temel dayanağı adalettir. Partimizin temel şiarı, adaletli yönetim olacaktır. Milletimizin hak ve adaletle yönetim talebini siyaset anlayışımızın en önemli düsturu olarak görmekteyiz.

Hukuk ve Hukuk Devleti: Adalete Dayalı bir Kamu Düzeninin Yapısal Formu

Hukuk; eşitlik, özgürlük ve adalet gibi evrensel değerlerin süzgecinden geçmiş kurallar manzumesidir. Hakkı teslim etmeyen, kayırmacı davranan, ayrıcalık tanıyan, özgürlükleri kısıtlayan ve barışı bozan kanunlar demokrasi ve hukukun özüne aykırıdır. Bu tür kanunların yürürlükte olduğu bir devlet de hukuk devleti değil ancak bir kanun devleti olabilir.

Hukuk insan içindir. Hukukun en temel görevi, adaletli bir toplum düzeni tesis etmek, toplumun huzur ve barışını sağlamak, özgürlükleri korumaktır. Hukuk sisteminin amacı adalet dağıtmak, sorun çözmek ve çare üretmektir.

Hukukun üstünlüğünü sağlamanın en temel dayanağı ve sigortası kuvvetler ayrılığı ilkesidir. Bu çerçevede, hikmet-i hükümet yerine hukukun üstünlüğü ilkesi esas olmalı, ayaküstü hukuk üretimine son verilmelidir.

Demokratik hukuk devleti; hukukun evrensel ilkelerine bağlı olan, kanun önünde eşitliği sağlayan, bireylerin hak ve özgürlüklerini güvence altına alan, hak arama yollarını açık tutan ve bütün eylem ve işlemleri yargısal denetime tâbi olan devlettir.

Hukuk ve kanun önünde eşitlik ise, hukuk karşısında devletin, yönetenlerin ve yönetilenlerin aynı seviyede eşit olmasını ifade etmektedir. Hiç kimse hukuka uyma yükümlülüğünden muaf değildir. Hukuk kuralları eşit olarak hem yönetenleri hem de yönetilenleri bağlar.

Sağlam bir hukuk sistemin kurulması ve yürütülmesi her şeyden önce zihniyet meselesidir. Bu bağlamda, hukuk anlayışımızda

ve uygulamamızda kapsamlı bir zihniyet devrimine ihtiyaç bulunmaktadır. Böylesi bir zihniyet devrimini hayata geçirecek nitelikli hukukçuların yetişmesi için hukuk eğitimi gözden geçirilecek ve yeniden yapılandırılacaktır.

Hukuk anlayışımız; dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, din, mezhep ve benzeri saiklerle ayırım gözetilmeksizin herkesi kanun önünde eşit kabul etmek ve her türlü ayırmacılıkla, ötekileştirmeyle ve düşmanlaştırmayla mücadele etmektir.

Hukuk devleti, güçlünün değil, haklının üstün olduğu devlettir. Hukukun üstünlüğüne dayanan devlet; herkesi hukuk karşısında eşit olduğu, hakların ve özgürlüklerin güvence altına alındığı, hukuk güvenliğinin sağlandığı, devletin ve iktidar sahiplerinin hukukla sınırlandırıldığı devlettir.

Hukuk devleti, faaliyetlerinde hukuk kurallarına bağlı olan, vatandaşlarına hukukî güvenlik sağlayan devlet demektir. Yasama, yürütme ve yargının hukuk kurallarına bağlı bir şekilde çalıştığı modern devletler, vatandaşlarının kaliteli bir yaşam sürmesinin zeminini oluşturmaktadırlar. Hukuk devletinin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için, bizatihi devlet tarafından konulmuş kurallara öncelikle ve en hassas şekilde devletin riayet etmesi beklenmelidir. Ayrıca kuralları oluşturan anayasanın, kanunların, tüzüklerin ve yönetmeliklerin de çağdaş demokratik standartlarda olması gerekir.

Partimiz, hem devletin kurallara riayet etmesinde hem de kuralların demokratik içeriğinde insanımızın hak ettiği hukuk devleti standartlarına ulaşmayı hedeflemektedir. Ülkemizde huzurun, refahın ve tam demokrasinin yerleşmesinin vazgeçilemez ön şartı, hukuk devletinin bütün çağdaş kural, ilke ve teamülleriyle işlermesidir.

Cumhuriyetimizin kuruluşundan bu yana, devletimizin bir hukuk devleti olma hedefi hep olagelmiş, ancak bu hedef, milletimizin hak ettiği seviyede hayata geçmemiş, Türkiye uzun yıllar tam demokratik ve çağdaş standartlardan kopuk hukuk devleti uygulamalarıyla enerjisini tüketmiştir. Ancak tam anlamıyla tüm vatandaşlarımıza

huzur veren, devletimizi modern işlevsel bir kuruma dönüştüren hukuk devleti anlayışı ve uygulamaları hiçbir dönemde hayata geçirilememiştir. Hukuk devletini var kılan kuvvetler ayrılığı önce vesayet girişimleriyle, ardından da hükümet sistemi değişikliğiyle büyük ölçüde ortadan kalkmıştır.

Ülkemizin hukuk devletinin temel vasıfları açısından her geçen gün irtifa kaybettiğini üzülen görmektediriz. Güç ve iktidar sahiplerinin hukuk devletinin en temel gereklerini hiçe sayan ve yargıyı araçsallaştıran keyfi tutumları, toplumun adalete ve yargıya güvenini sarsmakta ve toplumsal vicdanda onarılması güç yaralar açmaktadır.

Hukuk devleti ilkelerinden uzaklaştıkça sadece vatandaşlarımız hak ve özgürlüklerinden kayıplar yaşamamakta, aynı zamanda bütün kurumlarımız da tafisi zor yaralar almaktadır.

Partimiz, adalete ve hukuka olan güven duygusunu yeniden tesis etmeyi öncelikli hedef olarak belirlemiştir. Benimsediğimiz çoğulcu ve özgürlükçü anlayışın gereği ve teminatı olarak adaleti tesis eden, tüm vatandaşlarımızın haklarını güvence altına alan, toplumsal huzur, barış ve refahı hedefleyen bir hukuk düzeni oluşturmak en temel amaçlarımızdan biridir.

Hukuk devletinin, temel hakların teminat altına alındığı, devlet faaliyetlerinin yargısal denetime açık olduğu, kuvvetler ayrılığının işlediği ve hak arama yollarının bulunduğu bir yapıda tesis edilebileceğine inanıyoruz. İnsan onurunun korunması için, vatandaşların hukuki güvenlik içinde yaşayabilmesi gerekmektedir.

Hukuk devleti olgusunu yalnızca yasalarda, siyasi parti programlarında bahsedilen işlevsiz ve sonuçsuz bir klişe olmaktan çıkarmak ana hedefimizdir. Hukuk devleti ancak kuvvetler ayrılığı sağlandığında, kamu kaynakları en hassas şekilde kullanıldığında, açık veya kapalı imtiyazlar ortadan kalktığında, itiraz hakları ve yolları açık olduğunda, aidiyet duygusu zedelenmediğinde ve vatandaşlarımızın tamamının rızası kazanıldığında geçerlilik kazanabilir.

Vatandaşlarımızın canına ve malına zarar veren, toplumsal huzuru bozan, ülkemizin birliğine kast eden terör örgütleriyle sonuna kadar etkin bir şekilde mücadele edilmelidir. Ancak bu mücadele hukuk çerçevesinde, hukuk devleti ilkelerine bağlı kalınarak yapılmalıdır.

Kanun hükmünde kararname çıkarılırken, insanların hayatlarında olağanüstü sonuçlar doğuracak kararlar oluşturulmamalı, somut deliller, objektif kriterler, masumiyet karinesi, suçun şahsiliği ilkesi gibi hukukun temel ilkelerine riayet edilmeli, muhatapların etkin hak arama yolları ortadan kaldırılmamalı, hakkında hiçbir takibat olmayanlar, savcılarca takipsizlik kararı verilenler veya yargılama sonunda mahkeme kararı ile beraat edenler dahi KHK ile mahrum edildikleri haklarına ve itibarlarına acilen kavuşturulmalı, yasal dayanağı olmadan, anayasaya aykırı bir şekilde pasaport iptali, sağlık hizmetleri alırken karşılaşılan zorluklar ve SGK kayıtlarına düşülen şerhler nedeniyle iş bulamama gibi çok çeşitli mağduriyetler yaşatılmamalıdır.

Ayrıca, Anayasanın 148/1 maddesi gereğince Anayasa Mahkemesi KHK'ları anayasaya uygunluğu konusunda incelemelidir. Olağanüstü rejimler hukuk dışı ve keyfi rejimler değildir. Olağanüstü hal zamanında yapılan iş ve işlemler yargı denetiminden yoksun kılınmamalıdır. Öncelikli hedefimiz Anayasanın 141/1 maddesinde yer alan istisnanın kaldırılarak olağanüstü hal döneminde çıkarılan KHK'ların yargı denetimine tabi olmasını temin etmek olacaktır. Toplumsal travma haline gelmiş ve kangren olmuş bu sorunlar anayasamızın temel ilkeleri ve hukuk devleti kuralları çerçevesinde acilen çözüme kavuşturulacaktır.

Kanun çıkarma yetkisi Meclise ait olmakla birlikte; hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü ilkesinin yerleşmesi için hukuk inşasında bireylerin, sivillerin, sivil toplumun, bilim insanlarının, uygulayıcıların ve konunun taraflarının ortak katkısı ve uzlaşması gözetilecektir. Bu çerçevede, kanunların iç bütünlüğünü zedeleyen ve kurumsal istişare mekanizmalarını devre dışına iten Torba Kanun yapım tekniğinden vazgeçilecektir.

Bağımsız ve Tarafsız Yargı Düzeni: Adaletin Korunmasının Temel Teminatı

Kuvvetler ayrılığı ilkesi gereğince, demokratik hukuk devletlerinde adaleti dağıtma görevi, yasama ve yürütmeden bağımsız kılınan yargı organlarına bırakılmıştır. Yargı bağımsızlığı hukuk ve demokrasinin de teminatıdır. Vazgeçilmesi veya diğer kuvvetler karşısında zayıf düşürülmesi kabul edilemez. Denge ve denetleme mekanizmalarının varlığı demokratik hukuk devletinin en önemli vasfıdır. Yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı tavizsiz uygulanması gereken kurumsal uygulamalarda hayata geçirilmesi gereken temel bir ilkedir.

Bağımsız ve tarafsız yargının varlık nedeni kişilerin veya kamu idarelerinin hukuka aykırı eylem ve işlemlerine karşı bireylerin hak ve özgürlüklerini korumaktır. Bireylerin hak ve özgürlüklerini güvence altına alabilmesi, herkese hakkının teslim edilebilmesi ve kararların adalete uygun verilebilmesi için yargının siyasi iktidarlardan bağımsız olması gereklidir. Yargıya tanınan bu ayrıcalık, yasama ve yürütmenin hukuka aykırı tasarruflarına karşı zayıf ve korunaksız durumda olan vatandaşları korumak amacıyla yöneliktir. Yargının adaletli kararlar verebilmesi için hâkimin tarafsız olması, tarafsız olabilmesi için de her türlü etki ve baskıdan bağımsız olması gerekir.

Kuvvetler ayrılığına dayalı gerçek bir yargı bağımsızlığı olmazsa olmaz ilkemizdir. Adaletin tesisi ve her türlü haksızlık ve kamu gücünün kötüye kullanılması hallerine karşı tüm vatandaşlarımızın hukukunu koruyabilmek son derece önem arz etmektedir. Hâkimleri devletin memurları olarak gören anlayış terk edilmedikçe insan haklarına dayalı gerçek bir hukuk ve demokrasiye ulaşmak mümkün değildir. Yargılama kültüründe hâkim odaklı ve devlete hizmet anlayışı yerine, insana hizmet anlayışını geliştirmek zorundayız.

Türkiye’de yargının yaşadığı sorunlar temelde mevzuattan kaynaklanan sorunlar değildir. Siyaset ve yürütme tarafından çözülemeyen sorunların yargıya havale edilmesi, yargının araçsallaşmasına ve siyasallaşmasına yol açmıştır. Yargı üzerinden sosyal, ekonomik ve siyasi güç devşirme çabaları yargının itibarına büyük zarar vermiştir. Sonuçta yargı hiç olmadığı kadar hırpalanmış,

yaralanmış, bağımsızlığını ve tarafsızlığını büyük ölçüde kaybetmiş ve güven kaybına uğramıştır.

Yargı ancak kuvvetler ayrılığının özümsemiği, çoğulcu ve özgürlükçü bir demokratik siyasal sistem içerisinde bağımsız ve tarafsız olabilir. Yargıda yaşanan sorunların temel nedeni sadece yasama, yürütme organının veya siyasetin bağımsız ve tarafsız yargı ilkesiyle bağdaşmayan istek ve talepleri değil, aynı zamanda yargının kendisini müdahaleye açık tutan alışkanlıklarıdır.

Yargının hızlı ve etkin çalışması ve adil kararlar verebilmesi için esaslı bir reform yapılmalıdır. Bu çerçevede; Adalet teşkilatı yeniden yapılandırılacaktır.

Hakimler ve Savcılar Kurulu (HSK), '*Hâkimler Kurulu*' ve '*Savcılar Kurulu*' olarak ikiye ayrılacaktır. HSK'nın disiplin kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulmasını engelleyen hüküm değiştirilecektir.

Yargının odağında bulunan ve yargıyı büyük ölçüde şekillendiren HSK yeniden yapılandırılacaktır. Bu çerçevede HSK'nın yapısı, demokratik meşruiyeti ve çoğulculuğu sağlayacak şekilde oluşumu, işleyişi, görev ve yetkileri yeniden düzenlenecektir.

Yargının etkinliğini ve verimliliğini en üst düzeye çıkarabilmek için yargı süreçleri bağlamında kurumsal ve işlevsel bir dönüşüm gerçekleştirilecektir. Böylece, geciken yargı süreçlerinin adaletin sağlanabilmesinin önündeki en büyük engel olduğu gerçeğinden hareketle yargı süreçlerinin hızlandırılmasını sağlayacak tedbirler alınacaktır. Hak aramanın ucuz, etkin ve hızlı hale gelmesi temin edilecektir. Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması sağlanacaktır.

İhtisaslaşma ve alternatif uyuşmazlık çözüm yolları yaygınlaştırılacaktır.

Hâkimlik teminatı; hâkimin görevini icra ederken iç ve dış etkilerden tamamen arınmış şekilde objektif kriterlere ve vicdanının sesine uyarak karar verebilmesidir. Hâkimlik teminatının güçlendirilmesi

amacıyla coğrafi teminat yargının tüm kademelerinde yaygınlaştırılacaktır.

Adil yargılanma hakkı, savunma hakkı, mahkemeye erişim hakkı gibi evrensel değerler haline gelmiş hakların vatandaşlarımız tarafından etkin bir şekilde kullanılabilmesinin yolu açılacaktır.

Tutuklamanın istisna olması ilkesi titizlikle uygulanacak ve objektif kıstaslara bağlanacaktır. Suçların şahsiliği ilkesine, masumiyet karinesine ve lekelenmeme hakkına özen gösterilecektir.

Hukuk sistemimiz için bir kazanım olan Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkı genişletilerek, vatandaşlarımızın lehine yeniden düzenlenecektir.

İnsan hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla yargılama sırasında Anayasa'nın 90. maddesinin mahkemelerce uygulanması temin edilecektir.

Yargı kararlarının boşa çıkması önlenecek, gecikmeksizin uygulanması sağlanacaktır.

Yargının şeffaflığı ve hesap verebilirliği sağlanacaktır. Bu amaçla makul sürede yargılamada kararlara erişim, hâkimlerin performansı gibi kriterler çerçevesinde bir performans izleme sistemi geliştirilecektir. "Yargıda durum analizi" türünden raporların yayımlanması sağlanacaktır.

TBMM'de bulunan Adalet Komisyonu etkin hale getirilecek, illerde kurulu Adalet Komisyonları güçlendirilecek ve işlevsel hale getirilecektir.

Yargılamanın asli unsuru ve vazgeçilmez tarafı olan savunma ve avukatlık mesleği güçlendirilecektir. Avukatlık, Hâkimlik ve Savcılık Kanunları çağdaş ihtiyaçlar çerçevesinde yeniden düzenlenecektir.

Ceza İnfaz Sistemi ve Ceza İnfaz Kurumları günün şartlarına göre rehabilite edilecektir.

